

Kaj pričakujemo

Z izvolitvijo predsednika — na to mesto je bil potrjen socialist Arnaldo Pittoni — se je v ponedeljek, 17. t. m., začelo četrto zakonodajno razdobje deželnega sveta Furlanije-Juljske krajine. Do zdaj sicer še ne vemo, katere politične sile bodo sestavljale novo deželno vlado, vendar je jasno, da bo v njej ponovno imela levji delež Krščanska demokracija, ki je zdaleč najmočnejša sila v novi deželni zbornici, saj ima 26 od skupnih 61 svetovalcev, medtem ko jih ima komunistična partija, ki je druga politična sila v deželi, 14 svetovalcev, ostale politične stranke pa mnogo manj. Opazovalci zato menijo, da bo za novega predsednika deželne vlade ponovno izvoljen krščanski demokrat, odvetnik Comelli, njegova stranka pa si bo s takšnimi ali drugačnimi zavezniki prej ali slej vendarle zagotovila večino v novi deželni zbornici.

Pred novim deželnim svetom in novo deželno vlado so problemi, ki so javnosti znani. Gre v prvi vrsti za nadaljevanje obnovitvenih del na potresnem področju v videmski in pordenonski pokrajini in za izvajanje osimskega sporazuma med Italijo in Jugoslavijo. Pri reševanju in urejanju obeh problemov je neposredno prizadeta slovenska narodnostna skupnost. Slednja, kot je pravilno poudaril deželni svetovalec Slovenske skupnosti dr. Drago Štoka, upravičeno pričakuje, da se obnova od potresa hudo prizadete Benečije, Rezije in Kanalske doline ne bo omejila le na gmetni aspekt, temveč da se bodo ob tej priložnosti začele postopno popravljati in odpravljati tudi krivice, ki se že mnoga desetletja dogajajo tamkajšnjemu ljudstvu na raznih področjih človekovega udejstvovanja in katerih najvidnejša posledica je množično izseljevanje.

V tem pogledu odgovorni dejavniki tako v deželi kot v vsedržavnem merilu imajo na razpolago celo vrsto tehtnih in stvarnih predlogov, ki so prišli na dan na konferenci o narodnih in jezikovnih manjšinah, katero je pred kratkim priredila videmska pokrajinska uprava. Na tej konferenci je prišel do izraza iskren in nepotvorjen glas slovenskega prebivalstva v vseh pogledih doslej zastavljene Benečije, Rezije in Kanalske doline. Zato bi morebitno preziranje ali omalovaževanje tega glasu predstavljalo pravo pravcato izzivanje, s posledicami, ki si jih zdaj niti ne moremo predstavljati in še manj predvidevati.

Obnova potresnega področja, kjer prebivajo naši bratje, mora torej omogočiti tudi postopno reševanje socialnih in gospodarskih vprašanj, kar je prvi pogoj za obstanek prebivalstva na domačih tleh in za postopno vračanje izseljencev, ter hkrati zagotoviti tiste pravice, ki po naravnem in tudi pisanim pravu pričejo vsaki narodni manjšini.

(Dalje na 2. strani)

GOSPODARSKO zasedanje v Bonnu

Ameriški predsednik Carter je ob povratku v Washington dejal, da je popolnoma zadovoljen s potekom in zaključki gospodarskega vrhunškega zasedanja industrijsko najbolj razvitih držav v zahodnem svetu, ki je bilo v soboto in nedeljo v Bonnu. Pristavil je, kako je to zasedanje dokazalo, da so zahodne države trdno odločene enotno nastopati za odpravo gospodarske krize in za poživitev svetovnega gospodarstva.

Tudi številni časniki, ki so spremljali zasedanje v zahodnonemški prestolnici, soglašajo, da so se najvišji predstavniki Združenih držav, Francije, Zahodne Nemčije, Velike Britanije, Japonske, Kanade in Italije sporazumeli o novem, skladnem modelu nadaljnega razvoja zahodnega gospodarstva, določili njegovo vsebino ter zlasti sklenili uskladiti svoje gospodarske posege, ker so prepričani, da so za odpravo brezposelnosti potrebne pogumne in dosledne izbire. Časniki sicer opozarjajo, da so ostali nekateri dvomi glede razvojnega modela, vendar ugotavljajo, da so predstavniki sedmerih držav tokrat, za razliko od prejšnjih treh vrhunskih gospodarskih zasedanj, bili stvarnejši in se sporazumeli o ukrepih, ki jih bo nato sprejela vsaka posamezna država.

Tako se je Zahodna Nemčija končno odločila, da bo še letos krepko sprostila notranjo potrošnjo in da bo v ta namen v letih 1978-79

pravila v obtok kar 13 milijard mark. Japonska je v Bonnu potrdila, da bo pričela izvajati svoj izredni načrt, po katerem bi se vrednost uvoza morala povečati za štiri milijarde dolarjev, vrednost izvoza pa bi ostala nespremenjena, kar pomeni, da bi se moral zmanjšati japonski pritisk na mednarodno tržišče. Prva neposredna posledica tega ukrepa bi bila, da bi se zahodne države delno odpovedale notranjim omejitvenim ukrepom in bi se s tem okrepila mednarodna trgovinska izmenjava.

Na zasedanju v Bonnu je ameriški predsednik Carter izjavil, da bo njegova država zmanjšala primanjkljaj v trgovinski bilanci, kar je predvsem posledica uvoza petroleja. Ameriška vlada računa, da bo na ta način preprečila razvrednotenje svoje valute, skratka dosegla stabilnost dolarja. Jasno pa je, da je izvedba te politike odvisna od odobritve posebnega Carterjevega energetskega načrta, ki je že bil dostavljen ameriškemu kongresu, kjer do zdaj ni naletel na preveliko odobravanje.

Na zasedanju v Bonnu so se ministrski predsednik Andreotti in njegovi sodelavci obvezali, da bodo uskladili italijansko gospodarsko politiko s smernicami, ki jih je določila Evropska gospodarska skupnost, v sporazumu z industrijsko najbolj razvitimi državami v zahodnem svetu. Iz tega izhaja, da bo morala

dalje na 2. strani ■

Štoka o prvi seji deželnega sveta

Deželni tajnik Slovenske skupnosti dr. Drago Štoka je v daljši izjavi z zmernim optimizmom ocenil potek zadnje seje deželnega sveta. »Upati je treba, je med drugim dejal Štoka, da bo v sedanjih zakonodajni dobi deželni svet z večjo zavzetostjo sledil vsej problematiki v zvezi s slovensko manjšino v Italiji. Ta problematika, je nadaljeval Štoka, se sploh ne ločuje od dveh osrednjih tematik, s katerima se bo morala ukvarjati dežela, to je obnove potresnega področja in izvajanja osimskega sporazuma.«

V zvezi z obnovo potresnega področja je Štoka poudaril, da živijo na tistem področju številni Slovenci, ki sedaj ne uživajo nobenih pravic. Vse obnovitveno delo se torej ne sme omejevati na gola popravila poslopij in priznavanje odškodnine vsem, ki so imeli škodo, ampak tudi na večjo, moralno odškodnino tistemu prebivalstvu, ki mu je bila več kot sto let prepovedana raba materinega jezika.

Kar pa zadeva izvajanje osimskega sporazuma, je Štoka poudaril še zlasti pomen 8. člena, ki dejansko predvideva čimprejšnjo odobritev zakona za globalno zaščito manjšine. »Ta zakon sedaj pripravlja posebna komisija v Rimu in Slovenska skupnost se bo na vseh ravneh zavzemala, da bo zakon čimprej odobren,« je poudaril Štoka in še zlasti naglasil da je prav v ta namen SSK takoj po umestitvi predsedstva deželnega sveta vložila osnutek zakona za globalno zaščito Slovencev v Italiji, ki je nedvomno pomemben dokument za soočanje med strankami o vseh manjšinskih vprašanjih.

V zvezi z umestitveno sejo deželnega sveta je Štoka še izrazil zaskrbljenost nad dejstvom, da so od dvanajstih svetovalskih skupin v predsedstvu zastopane samo tri, kar ne more biti jamstvo za pluralizem, pa tudi ne ustreza načelom o čimširši enotnosti demokratičnih strank, za katero se zavzema Slovenska skupnost.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 23. julija, ob: 8.00 Poročila; 8.15 Dobro jutro; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša; 9.45 Vedri zvoki; 10.30 Obiščemo Strmico; 11.00 Poročila; 11.05 Mladinski oder: «Dom brez mamice»; 11.35 Nabožna glasba; 12.00 Poročila; 12.15 Glasba po željah; 13.00 Samo nekaj besed; 13.20 Poslušajmo spet; 14.00 Poročila; 15.00 Nedeljsko popoldne: lahka glasba; 19.00 Poročila.

■ PONEDELJEK, 24. julija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro, vmes Poletna beležnica; 8.00 Novice; 8.05 Prijateljsko; 9.00 Poročila; 9.05 Lahka glasba; 9.30 Tone Penko: Živalstvo Jadranskega morja; 9.45 Glasba; 10.00 Poročila; 10.05 Koncert; 10.45 Gugalnica; 11.00 Naš gorski svet; 11.30 Poročila; 11.35 Plošča; 12.30 Poslušali boste; 13.00 Poročila; 13.15 Ljudske pesmi; 13.35 Melodije; 14.00 Novice; 14.10 Spoznavajmo gobe (Milko Čebulec); 14.20 Koncerti »Live«; 15.30 Poročila; 15.35 Uspešnice (Barbara Lapornik); 16.30 Jazz; 17.00 Poročila; 17.05 Ubald Vrabec: Suita za godala; 17.30 Glasbena panorama; 18.00 Poročila; 18.05 Čas in družba; 18.20 Operna glasba; 19.00 Poročila.

■ TOREK, 25. julija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro, vmes Poletna beležnica; 8.00 Novice; 8.05 Prijateljsko; 9.00 Poročila; 9.05 Veliki orkestri; 9.30 Vinko Beličič: Prelistavanje poldavnine; 9.40 Glasba; 10.00 Poročila; 10.05 Koncert; 10.45 Gugalnica; 11.00 Narte Velikonja: »Skrivnost«; 11.30 Poročila; 11.35 Plošča; 12.00 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.15 Zborovska glasba; 13.35 Melodije; 14.00 Novice; 14.10 Mladi na počitnicah; 14.20 Glasbeni repertoar; 15.30 Poročila; 15.35 Napotki za dobro diskoteko; 16.30 Otroci, ali veste, da...; 17.00 Poročila; 17.05 150. obletnica Schubertove smrti; 17.40 Glasbena panorama; 18.00 Poročila; 18.05 Zgodovina slovenskega gledališča; 18.20 Operna glasba; 19.00 Poročila.

■ SREDA, 26. julija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro, vmes Poletna beležnica; 8.00 Novice; 8.05 Prijateljsko; 9.00 Poročila; 9.05 Folklor; 9.30 Roža mogota (Irena Žerjal); 10.00 Poročila; 10.05 Koncert; 10.45 Gugalnica; 11.00 Ljudje in dogodki; 11.30 Poročila; 11.35 Plošča; 12.00 Najboljše zdravilo; 13.00 Poročila; 13.15 Naši zbori; 13.35 Melodije; 14.00 Novice; 14.10 Mladi na počitnicah; 14.20 Prijeten popoldan (Majda Košuta); 15.30 Poročila; 16.30 Otroci pojo; 17.00 Poročila; 17.05 Orkester »Alessandro Scarlatti«; 17.35 Glasbena panorama; 18.00 Poročila; 18.05 »Brigada lepotic, napisal Aleksander Marodič; 18.25 Operna glasba; 19.00 Poročila iz Furlanije - Julijske krajine.

■ ČETRTEK, 27. julija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro, vmes Poletna beležnica; 8.00 Novice; 8.05 Prijateljsko; 9.00 Poročila; 9.05 Včeraj in danes; 9.30 Govorimo o manjšinah (Ivo Jevnikar); 9.40 Glasba; 10.00 Poročila; 10.05 Koncert; 10.45 Gugalnica; 11.00 William Thackeray: »Barbazure«; 11.30 Poročila; 11.35 Plošča; 12.00 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.15 »Primorska poje«; 13.30 Melodije; 14.00 Novice; 14.10 Mladi na počitnicah; 14.20 Mladi in glasba (Bogdan Kralj); 15.30 Poročila; 15.35 Plošče za najstnike; 16.30 Odprimo knjigo pravljic; 17.00 Poročila; 17.05 Olivier Messiaen: Eksotične ptice; 17.30 Glasbena panorama; 18.00 Poročila; 18.05 Slovenska politična in socialna misel; 18.25 Operna glasba; 19.00 Poročila.

■ PETEK, 28. julija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro, vmes Poletna beležnica; 8.00 Novice; 8.05 Prijateljsko; 9.00 Poročila; 9.05 Vam ugaja jazz?; 9.30 Glasba; 10.00 Poročila; 10.05 Koncert; 10.45 Gugalnica; 11.00 Misterij žene; 11.30 Poročila; 11.35 Plošča; 12.00 Festival slovenske domače glasbe Števerjan '78; 13.00 Poročila; 13.15 »Primorska poje«; 13.30 Melodije; 14.00 Novice; 14.10 Mladi pisci; 14.20 Resno, a ne preravno; 15.30 Poročila; 15.35 Izbor novih plošč; 16.30 Na počitnicah; 17.00 Poročila; 17.05 300-letnica Vivaldijevega rojstva (Magda Bizjak); 17.25 Glasbena panorama; 18.00 Poročila; 18.05 Zgodovina filmske umetnosti; 18.20 Operna glasba; 19.00 Poročila.

■ SOBOTA, 29. julija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro, vmes Poletna beležnica; 8.00 Novice; 8.05 Prijateljsko; 9.00 Poročila; 9.05 Iz vseh koncev; 9.30 Naš horoskop; 9.45 Glasba; 10.00 Poročila; 10.05 koncert; 10.30 »Traviata« (Atilij Kralj); 11.30 Poročila; 11.35 Plošča; 12.00 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.15 Slovenskih revij; 13.35 Melodije; 14.00 Novice; 14.10 Mladina; 14.20 Kje so tiste stezice (Rosana Purger); 15.30 Poročila; 15.35 Glasba; 16.30 Mojstri jazz; 17.00 Poročila; 17.05 Dunajski filharmonični orkester; 17.30-18.45 »Ljudje v viharju« (Ernest Adamič); 18.00 Poročila; 18.45 Vera in naš čas; 19.00 Poročila.

Kdo so disidenti v SZ

O sodnih obravnavah proti disidentom v Sovjetski zvezi in o njihovih okrutnih obsodbah se je te dni tako v Italiji kot drugod veliko pisalo in osvetljena je bila marsikatera podrobnost, zlasti potek procesov, ki so v bistvu farsa, ker so obsodbe sklenjene že vnaprej na najvišjih političnih mestih — vendar je neka plat vsega tega dogajanja ostala zahodnim poročevalcem in tako tudi javnosti prikrita in neznanca. Namečreč ta, da so skoro vsi ti disidenti Nerusi, to je, da niso ruske narodnosti, ampak da pripadajo raznim manjšinskim narodnostim v Sovjetski zvezi. Šaranski in Ginz-

burg sta Juda, v Vilni pa so sodili skupini litvanskih disidentov, ki so krivi med drugim tega, da so se zavzemali za večjo avtonomijo in pravice svojega naroda.

Pri teh sovjetskih disidentih torej v bistvu ne gre toliko za neko politično ali nazorsko oziroma ideološko opozicijo v okviru ruskega naroda, ampak za prikrit narodnostni boj za enakopravnost in svobodo manjšinskih narodnosti. Če pa hočejo te v okviru sovjetske države izboljšati svoj položaj, se morajo zavzemati najprej za spoštovanje človeških in državljan- skih pravic, ki zagotavljajo ljudem svobodno izražanje njihovega mišljenja. Šele, če bi sovjetski državljani zares uživali pravico do svobodnega izražanja svojega mnenja glede javnih zadev, bi lahko pripadniki manjšinskih narodov bolj varno in odločno nastopali za pravice svojih narodov do večje nacionalne avtonomije ali celo do osamosvojitve in odcepitve od Sovjetske zveze.

To velja posebno za baltske narode Litvan- ce, Letonce in Estonce, katerih samostojne države je Sovjetska zveza leta 1940 uničila in si njih ozemlja priključila. Takrat in zlasti še ob koncu druge svetovne vojne so Sovjeti odpeljali v pregnanstvo v Sibirijo na stotisoče pripadnikov teh narodov, o katerih so vedeli ali pa so sumili, da so za nacionalno osvoboditev izpod oblasti Sovjetske zveze in da so po svojem mišljenju demokrati. Nekomunistično ali antikomunistično mišljenje pa so sovjetske oblasti seveda proglasile za fašizem in so zato mnoge pripadnike malih baltskih narodov obtožile fašizma in v skladu s tem tudi ravnale z njimi. Veliko so jih usmrtili, ali pa so umrli v koncentracijskih taboriščih v Sibiriji in v severni Rusiji.

Sedanji procesi in obsodbe so odraz tega prikritega zatiranja neruskih narodov v Sovjetski zvezi. Najočitnejše prihaja to zatiranje do

(Dalje na 7. strani)

Gospodarsko zasedanje v Bonnu

(nadaljevanje s 1. strani)

Italija predvsem preusmeriti svoje denarne vi- re od tekočih izdatkov v produktivne naložbe, za kar pa je potrebna korenita sprememba do- sedanje miselnosti in tudi ukrepanja na go- spodarskem in družbenem področju. Se bo to vladi posrečilo? Na to vprašanje je težko od- govoriti, ker je italijanska politika precej mu- hasta, medtem ko bi korenita sprememba go- spodarske in socialne politike terjala tako po- litično stabilnost kot tudi razumevanje sindi- kalnih sil.

Na zasedanju v Bonnu so govorili tudi o odnosih med industrijsko razvitimi državami in državami v razvoju. V tej zvezi je zlasti predsednik Andreotti opozarjal na nujnost izo- blikovanja novih gospodarskih in političnih smernic, kajti na daljši rok si ni mogoče pred- stavljati pozitivne svetovne gospodarstva, ne da bi se hkrati določili novi odnosi z država- mi tretjega sveta. Žal pa iz uradne izjave, ki je bila objavljena ob sklepu zasedanja v Bonnu, ni jasno razvidno, kaj in kako nameravajo predstavniki »bogatih držav« ukrepati na tem vsekakor kočljivem področju.

KAJ PRIČAKUJEMO

(nadaljevanje s 1. strani)

Jasno je, da ima v tem pogledu važno in nenadomestljivo vlogo prav dežela Furlanija - Julijska krajina, katerih glavni organi — zlasti deželni odbor in deželni svet — morajo v novi zakonodajni dobi pokazati ne samo večjo občutljivost za to problematiko, temveč tudi večjo politično in zakonodajno učinkovitost. Prav izidi zadnjih deželnih volitev na Tržaškem so dokazali, kako mnogi volivci naravnost ne razumejo pasivnosti, neodločnosti in pretirane poslušnosti, ki so jih do zdaj prevečkrat kazali odgovorni ljudje v deželi Furlaniji - Julijski krajini in odnosih z osrednjimi oblastmi v Rimu. Dežela Furlanija - Julijska krajina mora s svojim delom konkretno dokazati, kako se zaveda posebne naloge in vloge, ki ju ima že zaradi svoje zemljepisne lege v okviru itali- janske države in ki je slednja nikakor ne mo- re nadomestiti.

To svojo posebno nalogo in vlogo pa bo dežela lahko opravljala, če bo znala predvsem izposlovati pravično ureditev slovenskega manjšinskega vprašanja. Gre med drugim za med- narodno obveznost, ki jo je italijanska drža- va prevzela s podpisom in ratifikacijo osim-

skega sporazuma, pri izvajanju katerega ima in bo imela važno besedo prav dežela Furla- nija - Julijska krajina.

Zamejski Slovenci smo seveda neposredno zainteresirani pri izvajanju celotne vsebine spo- razuma med obema državama, saj se dobro zavedamo, da moremo od te mednarodne po- godbe imeti koristi tudi in predvsem kot na- rodnostna skupnost. Od deželne uprave zato zahtevamo, naj poskrbi, da bodo naši pred- stavniki prisotni v vseh ustanovah in komisi- jah, ki so pristojne za izvajanje osimskega sporazuma, saj imamo med drugim pravico, da povemo svojo besedo, da soodločamo o vpra- šanjih, ki se tičejo našega obstoja in našega nadaljnega razvoja.

Ko novim deželnim svetovalcem pošiljamo svoj pozdrav in jim želimo mnogo uspehov pri njihovem delu, izražamo hkrati prepričanje, da bodo v zakonodajni dobi, ki se je pravkar pri- čela, občutljivi tudi za problematiko, ki smo jo zgoraj omenili. S svoje strani jim obljublamo, da bomo po svojih močeh spremljali njihovo delo in prizadevanja ter opravljali nalogo, ki je lastna vsakemu svobodnemu listu, to je ne- pristransko poročanje, svobodno ocenjevanje ter trajno vzpodbujanje.

Izjava Slovenske skupnosti o novih nastavitvah na Radiu Trst A

Upravni svet radiotelevizijske ustanove RAI je na seji, ki je bila v sredo, 12. julija 1978, odobril vrsto imenovanj, ki pobilže zadevajo tudi vodilno osebje slovenske radijske postaje Trst A. Upravni svet je tako sklenil nastavitvi ravnatelja Slovenskega stalnega gledališča v Trstu in novoizvoljenega tržaškega občinskega svetovalca za PSI dr. Filiberta Benedetiča za vodjo slovenskega programskega odseka, časnika Primorskega dnevnika in komunističnega občinskega svetovalca v Trstu Stojana Spetiča pa za vodjo slovenskih poročil. Ker tako Benedetič kot Spetič nista uslužbenca radiotelevizijske ustanove, je upravni svet RAI poveril glavnemu ravnatelju Berteju nalogo, naj poskrbi za njuno nastavitve in ju nato imenuje na obe vodilni mesti na radijski postaji Trst A.

Upravni svet RAI je na že omenjeni seji odobril vrsto imenovanj, ki se tičejo tudi italijanskih radijskih in televizijskih programov in poročil. Iz vseh teh sklepov izhaja, da so si Krščanska demokracija, Komunistična partija Italije in Italijanska socialistična stranka po vnaprej določenem ključu razdelile vsa vodilna mesta na deželni svet RAI v Trstu in na ta vodilna mesta nastavile svoje ljudi, ne glede na to, ali so ali še niso v službi pri radiotelevizijski ustanovi.

DOKUMENTACIJA

O NACISTIČNIH ZLOČINIH NAD KOROŠKIMI SLOVENCMI

Slovenski informacijski center (SIC) v Celovcu je izdal v brošuri, ki šteje nad 80 strani, izbor dokumentacije iz aktov takoiimenovanega (nacističnega) ljudskega sodišča v Berlinu, ki je obsodilo pred 35 leti 13 koroških Slovencev iz Sel in okolice na obglavljenje. Obglavljeni so bili 29. aprila 1943 na Dunaju. Kot znano, je bila letos na kraju obglavljenja na dunajskem deželnem sodišču spominska slovesnost, o kateri smo poročali.

Brošura, katere cena je 48 šilingov ali v odgovarjajoči tuji valuti, se naroča na naslov: SIC (Slovenski informacijski center), A-9020 Klagenfurt-Celovec, Viktringer Ring 26, Avstrija.

Ko deželno tajništvo Slovenske skupnosti jemlje na znanje vsa ta imenovanja, mora ugotoviti, da se je upravni svet RAI ravnal po načelih najbolj divje lotizacije, kar ni v skladu z zakonom o radiotelevizijski reformi in niti z načeli, ki jih je bil sam svoj čas odobril.

Za takšno gospodovalno in reakcionarno obnašanje so odgovorne Krščanska demokracija, Komunistična partija Italije in Italijanska socialistična stranka, ki so tudi ob tej priložnosti zgovorno dokazale, da jim ni za moralizacijo javnega življenja, ki jo na zunaj toliko poudarjajo. Ta ukrep tudi grobo krši vsedržavne delovne pogodbe, ki predvidevajo v teh primerih obvezna predhodna posvetovanja s sindikalnimi organizacijami.

Ob tem sklepu upravnega sveta RAI deželno tajništvo spominja na zakonske predloge Slovenske skupnosti v deželnem svetu Fur-

lanije - Julijske krajine o preureditvi Radia Trst A in uresničitvi polne avtonomije slovenskih radijskih in televizijskih oddaj. Prav ta zahteva, ki je bistvena za vsebinsko izboljšanje programov in poročil, pa ni razvidna iz zadnjega sklepa upravnega sveta RAI, čeprav sta se za avtonomijo še pred kratkim v posebni izjavi zavzemali KPI in PSI.

Deželno tajništvo Slovenske skupnosti ne bo odstopilo od te svoje zahteve o polni avtonomiji in pluralizmu, kar je razvidno tudi iz resolucije, sprejete na drugem deželnem kongresu stranke dne 24.10.1976, zato

z a h t e v a

takojšen sestanek z deželnimi tajništvi strank ustavnega loka za poglobitev vseh vprašanj deželnega sedeža RAI s posebnim poudarkom na avtonomijo Radia Trst A.

Ob koncu deželno tajništvo Slovenske skupnosti poudarja, da je bilo grobo kršeno načelo enotnosti med Slovenci, kar gotovo ne bo ugodno vplivalo na nadaljnji razvoj odnosov med slovenskimi silami, in da je bilo obenem vse to sklenjeno izven tukajšnje deželne stvarnosti.

Strašna grožnja atomske vojne

Upokojeni kontradmiral ameriške vojne mornarice Gene La Roque je nastopil v torek pred glavnim zborom Združenih narodov kot strokovnjak za atomska vprašanja. Rekel je, da je tretja svetovna vojna z atomskim orožjem skoraj gotova, če se vlade po vsem svetu ne bodo zavedle te grozeče nevarnosti. La Roque, ki je v šestdesetih letih poveljeval skupini vojnih ladij »za takojšen poseg« ameriške vojne mornarice v Sredozemlju, je tudi naglasil, da bi se v taki atomski vojni Združene države in Sovjetska zveza lahko medsebojno uničile v tridesetih minutah. Ker je sam sodeloval pri izdelavi atomskih načrtov Združenih držav, lahko reče — je dejal — da so te dejansko v stanju bojevati atomsko vojno.

Od leta 1970 pa vse do letos so bile Združene države, kar zadeva oborožitev z atomskimi raketnimi glavami, še enkrat močnejše kot Sovjetska zveza, pod upravo predsednika Carterja pa se je proračun za atomske raketne bombe povečal še za 70 odstotkov. Ponovil je nedavno izjavo obrambnega ministra Harolda Browna, da so Združene

države v primeru atomske vojne sposobne skoraj hkrati uničiti 200 največjih sovjetskih mest. To bi zmogli dve sami ameriški podmornici »Poseidon«, ki lahko peljeta s seboj po 320 atomskih bomb.

Opozoril pa je tudi na tajnost, v katero zavija Sovjetska zveza svojo atomsko oborožitev, in rekel, da ne bo možen nikak resen razorožitveni ukrep, če ne bodo vse vlade objavljale podatkov o svoji atomski oborožitvi. Predlagal je, naj bi tako Združene države kot Sovjetska zveza takoj nehale izdelovati atomsko orožje, spravile proč večino atomskega orožja s površinskih ladij in odpravile sisteme medcelinskih raket, instaliranih v kopenskih oporiščih. Verjetno takih raket sploh ne bi mogle nikoli uporabiti, toda če bi jih odpravile, bi se obe državi počutili bolj varni.

Kontraadmiral La Roque je eden izmed šestih strokovnjakov, ki so nastopili kot pričevalci na izrednem zasedanju Glavnega zbora Združenih narodov, ki razpravlja o vprašanju atomske razorožitve. Med ostalimi petimi strokovnjaki je bil prof. Oleg Bykov z instituta za mednarodne odnose moskovske akademije znanosti, dalje dva skandinavski in neki avstrijski strokovnjak.

—o—

PETSTOLETNICA TOMAŽA MORA

V Angliji obhajajo letos petstoletnico rojstva Tomaža Mora, znamenitega katoliškega filozofa, pravnika, literata in svetnika. Kralj Henrik VII. ga je dal obsoditi na smrt in obglaviti, ker ni hotel odobriti njegovega razbrzdanega življenja, njegovih zločinov (dal je obglaviti dve svoji ženi, da bi se ju znebil in se lahko spet poročil) in preloma s katoliško Cerkvijo. Ob 500-letnici so priredili v Londonu razstavo, ki prikazuje spomine nanj in tudi rekonstrukcijo celice, v kateri je prebil svoje zadnje dni. Primerno bi bilo, da bi vključili tega svetnika, vzgled državljanstva poguma in ravnanja po vesti, med patrone cerkva tudi na Slovenskem.

Načrtovanje industrijske cone na Krasu

Sekretar za stike s tujino pri izvršnem svetu SR Slovenije Tone Poljšak je potrdil voljo zvezne vlade v Beogradu, da nadaljuje s popolnim uresničevanjem osimskega sporazuma, ki je bil podpisan leta 1975 med Italijo in Jugoslavijo. Poljšak je dejal, da so sporazumi zdaj že v fazi konkretnega načrtovanja proste industrijske cone na meji med obema državama. Zdaj je namreč že na delu 15 komisij za razne sektorje gospodarskega sodelovanja med Italijo in Jugoslavijo. Prav tako so že napredovale študije za določitev pravic in dolžnosti obeh partnerjev, medtem ko je močno napredovalo tudi preučevanje za vodovodne pove-

zave in za energetiko. S posebno pozornostjo tudi razpravljajo o raznih vidikih zaščite okolja v industrijski coni.

Jugoslavija — je dejal podtajnik Poljšak — meni, da industrijska cona ne bo imela zgolj naloge dopolnjevanja gospodarstev obeh držav, temveč bo morala tudi pospeševati sodelovanje Italije in Jugoslavije pri nastopanju na tujih tržiščih. Italija si pričakuje odpiranje poti na trge držav v razvoju, s katerimi Jugoslavija že več let vzdržuje gospodarske stike, medtem ko Jugoslavija sama upa, da bo s prosto cono pospeševala svoje gospodarske in trgovinske stike z Evropsko gospodarsko skupnostjo.

Kdo bo župan v Trstu?

Kot je bilo pričakovati, na prvi seji novoizvoljenega tržaškega občinskega sveta, ki je bila v torek, 18. t. m., niso izčrpali dnevnega reda, se pravi, da niso izvolili novega župana in občinskega odbora. Na začetku se je od svojih meščanov poslovil dosedanji župan inž. Marcello Spaccini, ki ni več kandidiral in se torej po mnogih letih — samo župan je bil 12 let — odpovedal upravnemu delovanju.

Prvi seji je predsedoval odvetnik Manlio Cecovini, ki je na »Listi za Trst« prejel največ preferenčnih glasov. Komunistični svetovalec Spetič je nato predložil v svojem imenu in v imenu socialističnega svetovalca Benedetiča ter svetovalca Slovenske skupnosti Lokarja resolucijo, v kateri je zahteval, naj se slovenskim občinskim svetovalcem prizna in omogoči raba materinega jezika. Njegova izvajanja v slovenskem jeziku so na začetku spremljali glasni protesti z desnice, zlasti misovske. Predsednik

zakonito. Po krajši razpravi, v katero je posegel tudi svetovalec Slovenske skupnosti Lokar, je bilo glasovanje. Za misovsko resolucijo se je izreklo 20 svetovalcev (MSI in KD), proti prav tako 20 (KPI, PSI, SSK, radikalci, independentisti in predsednik Cecovini), 17 svetovalcev pa se je glasovanja vzdržalo (Lista za Trst, PSDI in PRI). Glede na ta izid bodo o resoluciji ponovno razpravljali na prihodnji seji.

Predstavnica Liste za Trst Gruber Benco je nato obrazložila program svoje skupine in pri tem poudarila veljavnost treh znanih točk: integralna prosta cona, avtonomija za Trst in Gorico v okviru dežele Furlanije - Julijske krajine ter zaščita Krasa. Dejala je, da je njena skupina pripravljena sodelovati z vsemi silami, ki sprejemajo ta program.

Svetovalec Slovenske skupnosti Lokar je

kratko obrazložil program svoje stranke in v zvezi z izvajanjem svetovalke Gruber Benco dejal, da je zahteva po integralni prosti coni demagoška, da Slovenci ne bodo nikdar pristali na razdelitev dežele, ker bi s tem pristali tudi na razdelitev slovenske narodne manjšine, in da je govorjenje o zaščiti Krasa naperjeno v resnici proti sodelovanju med Italijo in Jugoslavijo, čeprav se kaže lokacija industrijske proste cone, kot jo predvideva osimski sporazum, neracionalna.

Iz izvajanj predstavnikov KPI in KD ni bilo jasno razvidno, kako si ti stranki zamišljata sestavo nove večine v občinskem svetu. To je v svojem govoru ugotovil tudi radikalec Panella, ki je pozval Listo za Trst, naj pogumno sprejme upravo mestne občine, komunisti pa naj tako upravo podprejo in s tem dokažejo, da so se znebili demokristjanskega objema.

Seja se bo nadaljevala v petek in po potrebi tudi v soboto, 23. t. m.

NARODNA IN ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA V TRSTU bo od všt. 31. julija dalje zaprta. Delovati začne zopet v ponedeljek, 4. septembra 1978.

Cecovini je zato odločno posegel in zagrozil, da bo misovce dal izgnati iz sejne dvorane, če bodo motili izvajanja svetovalca Spetiča. Zanimivo je, da so misovci tedaj utihnili in mirno ostali na svojih mestih, medtem ko je sejno dvorano iz protesta zapustil krščanski demokrat in bivši odbornik Orlando. Po Spetičevem govoru so misovci vložili resolucijo, ki je bila načelne narave in ki je zahtevala, naj se o resoluciji, ki jo je obrazložil Spetič, ne glasuje, češ da bi bilo takšno glasovanje ne-

V petek, 14. t. m. se je v Trstu sestel pokrajinski svet Slovenske skupnosti. Na dnevnem redu je bila ocena zadnjih volitev in določitev smernic za bodoče delo.

Predsednik sveta dr. Rafko Dolhar je najprej podal obširno analizo volilnih izidov in pri tem poudaril, da je Slovenska skupnost dosegla vse cilje, ki si jih je zastavila in izvolila celo večje število rajonskih svetovalcev, kot je pričakovala. Dolhar je pri tem podrobno s primerjalno analizo pregledal izide v vseh rajonskih svetih in v okoliških občinah. Politično oceno volitev pa je v imenu tajništva podal dr. Drago Štoka, ki je nakazal tudi glavne smernice za bodoče delo. Na osnovi teh dveh poročil in po daljši diskusiji, v katero so po-

seglj številni prisotni, je svet potrdil zaupnico izvršnemu odboru in mu poveril nalogo, da se udeleži razgovorov z vsemi demokratičnimi strankami, ki bi se želele razgovarjati s Slovensko skupnostjo o bodoči občinski upravi. »Slovenska skupnost — je poudarjeno v sklepu sveta — je za čimširšo možno večino demokratičnih strank, vendar pri tem ne more odstopati od načelnih vprašanj manjšinske zaščite.« Svet je tudi pooblastil odbor, da se razgovarja z demokratičnimi strankami o morebitnih večinah v rajonskih svetih.

Ob koncu se je svet Slovenske skupnosti po krajši razpravi soglasno sprejel stališče o zadnjih imenovanjih na tržaški radijski postaji in odobril resolucijo v zvezi z zadnjimi političnimi procesi v Sovjetski zvezi.

Resolucija se takole glasi:

»Pokrajinski svet SSK, ki je naravni naslednik in tolmač upornosti Slovencev proti fašističnemu preganjanju in raznarodovanju, se zgraža nad krivičnimi obsodbami in preganjanjem svobodnih državljanov Ginzburga, Piatkusa in Ščaranskega ter vseh drugih svobodnih državljanov Sovjetske zveze, katerih krivda je le v tem, da si upajo svobodno izražati svoje misli in protestirati proti kratenju osnovnih človeških pravic. Svet SSK izraža obsojencem vso solidarnost in razumevanje ter poziva vse Slovence, da se na vseh forumih in ravneh zavzemajo za svobodo vesti, za enakopravnost in obrambo človeškega dostojanstva.«

—o—

Letos manj turistov skozi Trst

Vse kaže, da gre letos skozi Trst manj tujih turistov. Nekatere je morda odvrnilo od potovanja na jug slabo vreme, druge pa vesti o nasilju v Italiji. Manj je zlasti Nemcev, Avstrijcev, Angležev, Holancev in Francozov ter Belgijcev. Celo potujoče študentarije je videti manj kot druga leta. Sicer se le malokdo ustavi v Trstu, skoro vsi grede le skozi, zlasti v Istro in Dalmacijo.

O festivalu znanstveno fantastičnih filmov

Na gradu Sv. Justa v Trstu se je ob koncu prejšnjega tedna končal festival znanstveno-fantastičnih filmov, ki pa pusti vsako leto za seboj očitno ali pokrito razočaranje. To ima dva vzroka: prvič si tisti, ki so sprožili pobudo za ta festival in ga organizirajo, niso bili nikoli in si niso niti danes na jasnem, kakšen naj bi ta festival bil oziroma kakšne filme naj bi na njem predvajali; in drugič, zaradi hudega pomanjkanja fantazije v predvajanih filmih.

Ze prejšnja leta smo lahko ugotovili, da so imeli glavno besedo pri organizaciji festivala verjetno turistični podjetniki, ne pa strokovnjaki za filmsko umetnost ali strokovnjaki za znanstveno fantastiko. Tako jim je šlo na predvsem za to, da bi se festival vršil, ni pa jih skrbelo, kakšna bo njegova kvaliteta oziroma kaj bodo predvajali na njem. Tako se dogaja, da gledamo na teh festivalih vse mogoče, samo ne pravih in dobrih znanstveno-fantastičnih filmov. Ko pride kakšen tak film v tržaške kino dvorane, se zavemo, da ni bilo o njem na tržaškem festivalu ne duha ne sluha. Pač pa moramo gledati na tržaških festivalih vsakovrstne filme o strahovih, o pošastih, ki niso nikoli obstajale in nikoli ne bodo, o obsedencih od hudiča, izdelke raznih začetnikov in diletantov,

Pravi festival znanstveno-fantastičnih filmov, kakršnega si želimo, bi moral prikazovati filme o bodočnosti, filme o tistem, kar se bo lahko kdaj zgodilo, tudi če je za to samo teoretična možnost in verjetnost za to samo ena proti milijonu ali proti milijardi. Toda na tak festival, kot rečeno, ne spadajo filmi o strahovih, ne sadistični filmi o kani-balizmu na drugih planetih ne parodiije na uspele in finančno učinkovite filme, še manj humoristični filmi. Kajti spričo tistega, kar morda čaka kdaj v bodočnosti človeštvo, se ni čemu smejati.

Odpoveduje tudi fantazija tistih, ki še menijo resno z znanstveno fantastičnimi filmi. Rešujejo jih leteli krožniki, roboti in misleči stroji. Toda nas zanima predvsem, kaj bo v bodočnosti s človeštvom in našim lastnim planetom: ne verjamemo, da bodo kdaj roboti prevladali nad človekom ali da bo misleči stroj zmagal nad človekom in si ga zasužnjil, ker bo stroj vedno samo izdelek človeškega uma in rok in človek ga lahko uniči, kadar hoče. Pri filmih fantastične vsebine bi morali imeti poleg tehnikov več besede filozofiji, sociologiji, pa tudi že kak strokovnjak za metafiziko in parapsihologijo. Potem bi morda postali fantastično-znanstveni filmi spet bolj privlačni.

Posvet Briške gorske skupnosti

Pred dnevi je bil v Krminu na pobudo Briške gorske skupnosti posvet o nadzorstvu nad izkopi ilovice na briškem področju. Izkopavanje gline zanima številne občine v zapadnih Brdih in tudi števerjansko občino. Prav ta je že pred časom ostro nastopila pri pristojnih deželnih organih proti nenadzorovanemu in škodljivemu izkopavanju na Prevalu, kar je povzročilo veliko nezadovoljstva in škode prav števerjanskim kmetom, ki so morali pasivno spremljati uničenje svoje rodovitne zemlje. Vendar pa je odločen nastop števerjanske občinske uprave le premaknil stvari z mrtve točke, čeprav ni spor še dokončno rešen in zgle-da, da se bo o tej zadevi moralo izreči deželno upravno sodišče morda še letos.

Na posvetu v Krminu so razpravljali o ureditvi bodočih posegov. Izkopavanje ilovice

je bilo do sedaj nenačrtno in škodljivo in je zanimalo vsaj pet občin na Goriškem in sicer Krmin, Šlovrenc, Števerjan, Moš in Koprivno. Posveta so se udeležili člani Briške gorske skupnosti, predstavniki prizadetih občin in člani deželne študijske komisije. Razpravljali so o osnutku načrta za izkoriščanje nahajališč gline; že sam osnutek upošteva potrebe po gradbenem materialu na Goriškem in se zavzema, da bi se določila za izkope področja, ki so v kmetijskem pogledu manj pomembna, ali pa da bi po opravljenem izkopu ponovno namenili kmetijstvu prizadete površine. Morda bo ta pravilnik stopil v veljavo že prihodnje leto in v naslednjih petih letih ne bi smelo priti do novih izkopov na področju števerjanske občine, kar bi bilo za to občino izrednega pomena.

Srečanje pevskih zborov na Brjah

Na Brjah, čedni vasi na Vipavskem, je bilo v nedeljo, 16. t.m., srečanje pevskih zborov, ki ga je letos že tretje leto organiziralo tamkajšnje prosvetno društvo. V prijetni dolini blizu vasi se je zbralo veliko število pevcev in poslušalcev ter predstavnikov krajevnih in republiških oblasti. Naj omenimo, da je na tem mestu imel krajši pozdravni nagovor tudi predsednik Republiške konference SZDL Mitja Ribičič, ki je poudaril pomembnost takih srečanj, ki predstavljajo nekakšen most med matično državo in slovensko narodnostno skupnostjo v zamejstvu. Povedati moramo namreč, da so se srečanja udeležili tudi tri zamejski zbori, Fantje izpod Grmade za Tržaško, mešani zbor Oton Župančič iz štandreža za Goriško in pa mešani zbor SPD Rož iz št. Jakoba v Rožu na Koroškem. Ribičič je nato spomnil na afirmacijo desničarskih sil na zadnjih volitvah v Trstu in s tem v zvezi potrdil pomembnost osimskih sporazumov, ki so utrdili že obstoječo odprto mejo med Italijo in Jugoslavijo, ki ne sme biti ovira med dvema sosednima narodoma.

Na slovesnosti je spregovoril tudi predsednik Krajevne skupnosti Ajdovščina Ladislav Batagelj, ki je, med drugim, izrekel poseben pozdrav gostom

iz zamejstva in poudaril važnost stikov med vsemi Slovenci.

Med koncertom je imel kratek govor tudi predstavnik ZSMS Vero Premrl.

Na odru se je zvrstilo kar osem pevskih zborov; tako smo, poleg že omenjenih zborov iz zamejstva, slišali še brjanski mešani zbor Anton Možina, ki ga vodi Stanko Benko, Lovski zbor iz Vipave, pod vodstvom Franca Župančiča, moški zbor Ciril Silič iz Vrtojbe (Alenka Saksida). Nastopil je tudi ženski zbor iz štandreža, ki je pod vodstvom Stanka Benka zapel dve pesmi. štandreški pevci so nastopili, kot smo že povedali, še v mešani postavi.

Sporod je slikovito napovedoval prof. Tomaž Pavšič, ki je tudi na kratko predstavil Brje in njihove prebivalce Brjane. Ta vipavska vasica ima namreč bogato kulturno tradicijo, saj hranijo domačini društveno zastavo, na kateri je letnica 1905, se pravi, da je na Brjah že takrat delovalo prosvetno društvo.

Praznik na Brjah je potekal v slovesnem in hkrati veselem vzdušju, saj so nam pevci sami povedali, da so organizatorji poskrbeli, da so se gosti izredno domače počutili.

a. l.

Zatiranje Indijancev v Gvatemali

Zadnji čas je spet pogosto slišati iz Gvatemale vesti o političnih in socialnih nemirih, vendar pa le malokdo ve, da pri tem ne gre samo za napetost in spopade med diktaturo in opozicijo, ampak predvsem za rasne spore. Gvatemala je ena izmed večjih srednjeameriških držav. Meri 108.000 kvadratnih kilometrov in ima 5 in pol milijona prebivalcev. Od teh jih je kakih 80 odstotkov Indijancev in mešancev, približno 20 odstotkov pa takoimenovanih ladinov, t.j. belcev ali takih, ki se lahko izdajajo za belce. Uradni jezik je španščina, toda Indijanci govorijo v glavnem jezik maya v različnih narečjih.

Problem je v tem, da imajo vso oblast v državi v rokah ladini, medtem ko nimajo Indijanci in tisti, ki veljajo za Indijance, čeprav so mešane krvi, nobenih političnih pravic. Vsak indijanski otrok, ki ima srečo, da lahko študira, se more pod pritiskom špansk govorečega belega okolja odpovedati ne le svojemu jeziku, ampak tudi stari indijanski ljudski kulturi in celo noši. Indijancem je onemogočeno ustanavljanje političnih strank in drugih organizacij, tako da so narodno popolnoma neorganizirani, Vsa uprava je v španščini. Celo če se pojavijo kak indijanski kandidat za upravne službe, ne dobi glasov niti od indijanskih volivcev, ker ga smatrajo za prodanca in izdajavca indijanskih interesov oziroma odpadnika, tudi če ima dobre namene. Največja težava je po mnenju maloštevilnih zavednih indijanskih izobražencev v Gvatemali prav v tem, kako vzbuditi v indijanskem maa ljudstvu več samozavesti in zanimanja za javne zadeve. To je mogoče tišti del sveta, ki ga Evropa najmanj pozna, ker vidi samo njegovo folklorno barvitost, namreč preprosto in ubožno življenje gvate-

(Dalje na 7. strani)

—o—

Izidi matur na trgovskem zavodu in na klasičnem liceju v Gorici

Pred dnevi so bili izobešeni rezultati letošnjih matur na trgovskem zavodu »I. Cankar«. Izpit so opravili vsi kandidati z uspehom. Izdelali so: Bavčar Marjan, Cijan Vida, Cotič Damijana, Devetak Dorjana, Gergolet Darja, Humar Loreta, Petean Adrijana, Semolič Lili-jana, Srebrnič Jolanda, Terpin Bruna, Tomsič Palmira in Zavavlav Gracijela.

Na klasičnem liceju »P. Trubar« so prav tako z uspehom izdelali vsi kandidati in sicer: Marko Bukovec, Vladimir Kont, Marko Čubej, Davorin Devetak, Ana Marija Ferletič, Mauro Leban, Simon Makuc, Loredana Nanut, Lovrenc Peršolja, Irena Prinčič in Ivan Sirk.

Po mnenju večine dijakov niso letošnje mature predstavljale velikih težav, morda samo

v tem, da je bila izbira pismenih nalog iz slovensčine precej tvegana, ker so nakazani naslovi predpostavljati določeno pripravo in poznavanje tudi sodobnejših problemov.

Izidi mature na učiteljski budo znani v prihodnjih dneh. Dijakom čestitamo in želimo obilo uspeha za nadaljnje preizkušnje.

—o—

NOVI DOKTOR

Pretekli teden je na tržaški univerzi diplomiral Mirko Špacapan iz Gorice; z odličnim uspehom je dokončal študij medicine. Mirko je poznan po svojem kulturnem, športnem in političnem delu v našem zamejskem prostoru, saj se že dolgo let udeležuje v raznih organizacijah. Ob tako važnem uspehu mu čestitajo prijatelji in tudi uredništvo in uprava našega lista.

Ponarejen denar v Vatikanu

Tudi v Vatikanu imajo opraviti s pojavom ponarejenega denarja, čeprav obstaja le malo trgovin, v katerih lahko kupujejo maloštevilni državljani papeške države in nedržavljan, ki so pooblašteni. Preiskovalni sodnik Vatikana je moral lani preiskovati skoro 100 primerov nakupov s ponarejenim denarjem. Vatikanske oblasti skrbijo ne toliko število ponarejenih bankovcev, kot pa močno naraščanje tega pojava. Državljanov vatikanske države je samo 390, do nakupov v vatikanskih trgovinah pa ima pravico 4.000 oseb, ki so zaposlene v papeški državi ali pa v raznih zavodih in ustanovah, ki delujejo ekstrateritorialno v Rimu. Še mnogo več je ljudi, ki imajo dostop v trgovine, ki prodajajo znamke, vatikanske kovance in živila.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

O knjigi »Pisma uredništvu«

Kdor dela križ čez današnjo slovensko mladino in obupuje nad njo zaradi njenega dozdevnega konformizma, pasivnosti in nagnjenosti k iskanju zgolj materialnih dobrin — in priznati je treba, da smo že vsi kdaj obupavali nad njo — ta naj bi vzel v roke knjigo Franca Boleta »Pisma uredniku«, ki je izšla pred kratkim v Kopru v založbi mesečnika »Ognjišče«. Gre za pisma, ki so jih v teku več let napisali mladi bralci »Ognjišča« uredniku, in za urednikove odgovore nanje. »Pobuda, da bi pisma bralcev mladinskega verskega mesečnika Ognjišče in urednikove odgovore nanje izdali v knjigi, je prišla s strani duhovnikov«, je rečeno v predgovoru Franca Boleta. »O tem predlogu smo začeli na uredništvu razmišljati in tehtati razloge za in proti. Končno smo se odločili za izbor važnejših in najpogostejših problemov, ki jih obravnavajo pisma od začetka izhajanja lista (leta 1965) pa do leta 1974, torej eno desetletje... Zahvaliti se moram vsem bralcem — nadaljuje avtor — ki so mi zaupali svoje težave v pismih in tako omogočili, da je ta knjiga sploh nastala. Oni so njeni prvi avtorji. Temu ali onemu se zdi čudno, da se nekdo tako zaupa človeku, ki ga najbrž sploh ne pozna, in stranem lista, ki ga bere nekaj sto tisoč bralcev. Danes ljudje čutijo probleme bolj, kot so jih včasih, in želijo tudi bolj izérpnih odgovorov. Pisma so anonimna (tudi imena dopisovalcev so spremenjena), zato se čutijo varne pred javnostjo. Berejo pa tudi druge odgovore in tako jim urednik postane takorekoč »poznana« oseba, prijatelj. Če je duhovnik, še toliko bolj. Tudi za to prijateljstvo vam lahko rečem — pristavlja — samo: Hvala! V upanju, da bo ta knjiga mnogim v duhovno korist in oporo na njihovi življenjski poti, se zahvaljuje vsem, ki so mi pri tem delu pomagali«. Tako pravi urednik.

Knjiga, ki vsebuje na desetine in desetine pisem in urednikovih odgovorov nanje, šteje 316 strani in je prav gotovo ena najbolj zanimivih, kar jih je

izšlo zadnja leta v slovenskem jeziku oziroma kar jih je mogoče kupiti na slovenskem knjižnem trgu. To je nekak preraz skozi duševnost današnje slovenske mladine in ta duševnost oziroma ta preraz nam jo kaže takšno, da absolutno ne opravičuje nikakršnega obupavanja in pesimizma nad njo. Pisma uredniku nam razodevajo, da so slovenski fantje in dekleta ne le notranje globlji in boljši, kakor si mislimo, ampak da so tudi zelo iskreni in odprti religioznim vprašanjem, pa tudi vprašanjem vesti in razglabljanju o smislu življenja ter o človekovih nalogah v življenju. V njih je cinizem, o katerem pravijo, da je sicer tako značilen za današnjo mladino, skoro odsoten. Poleg pravih verskih in moralnih vprašanj pa obravnavajo tudi marsikakšno družbeno vprašanje, saj je moralno območje v človeku nemogoče ločiti od območja njegovega vsakdanjega, družbenega življenja. Iz pisem spoznamo, da slovenska mladina nikakor ni tako brezbrizna za usodo celotne slovenske in človeške

družbe, kot se nam včasih zdi. Obratno, za ta vprašanja je tako zainteresirana, kakor je bila le kdaj kakšna mladina. Morda le ne najde prave formule ali možnosti, da bi to izrazila tudi v dejanjih.

V knjigi je objavljen tudi seznam izdaj, ki jih je že prej objavilo Ognjišče, seznam knjig za mladino, in tu nas naravnost preseneti podatek, da so nekatere najbolj značilne knjige, tiste, ki prikazujejo zgodbe in usode mladih ljudi, ki so lahko za vzgled mladini, razprodane, kot npr. romana francoskega pisatelja Pierra L'Ermita »Nobenega duhovnika med nama« in »Žena z zaprtimi očmi« ali roman Franca Weiserja »Luč z gora«, zgodba modernega mladega fanta, enako pa tudi Mauriacovo »Jezusovo življenje«. Zares, nad tako mladino nam ni treba obupavati, in veseli smo, da nam je Ognjišče s to knjigo potrdilo to spoznanje.

—o—

LITERARNO DELOVANJE LEVA DETELA

Eno letošnjih literarnih priznanj, ki jih podeljuje »Dunajski umetnostni sklad« (Wiener Kunstfonds), je prejel tudi pisatelj Lev Detela.

Lev Detela bo v nemščini septembra izdal roman »Spoštovanje vzbujajoče kretnje vladanja«. Pripravil je že tudi novo literarno delo in pravkar piše novo in daljšo prozo.

PREHUDE KAZNI V ANGLIJI

Kot znano, je bil britanski sodni sistem v preteklosti eden najbolj nečloveških na svetu. Hudo ga je ožigosal Dickens v svojih slovitihih romanih. V osemnajstem stoletju in tudi še pozneje so obešali obtožence za vsako malenkost. Na smrt na vislicah so npr. obsojali okrutni in sadistični sodniki berače in celo otroke. Vse to na osnovi nekakega starega ljudskega prava, ki ni bilo nikoli modernizirano in kodificirano, ampak prepuščeno v prosto tolmačenje sadističnim, pristranskim in pogosto korumpiranim ter podkupljenim sodnikom in porotnikom. Dedič takega srednjeveškega sodstva je še danes poleg britanskega tudi ameriški kazenski sistem. Zato se lahko dogajajo v Združenih državah še

zdej linčanja in očitne krive obsodbe, včasih tudi na smrt, kot je dokazal svojčas primer Sacca in Vanzettija; pa tudi glede obsodbe in usmrtnitve zakoncev Rosenberg obstaja močen sum, da je bil velik del dokaznega gradiva ponarejen in da so hoteli sodniki z njuno obsodbo predvsem zastrašiti morebitne druge vohune, ki bi se skušali polastiti tajnih podatkov o atomskem orožju.

Nič boljše, prej slabše, je v Angliji, kjer so leta 1840 sicer nekoliko modernizirali kazenski sistem in omilili kazni za nekatera kazenska dejanja, vendar pa so kazni na splošno še vedno okrutne in nečloveške. Znano je, da so še nedavno obsojali na smrt z obešenjem celo ljudi, ki so bili obtoženi navadnega uboja v afektu, npr. iz ljubosumnosti. Celotno ženske so morale umreti zaradi tega na vislicah. Take uboje kaznujejo drugod kvečjemu z deset let ječe, navadno pa precej manj, ker upoštevajo, da stori človek v afektu stvari, ki bi jih ob treznem premisleku ne storil, in mu hočejo dati možnost, da živi za naprej pošteno življenje.

Tudi za navadno posilstvo je določena v Angliji oziroma v vsej Veliki Britaniji danes dosmrtna ječa, prav tako za spolno občevanje z žensko, ki je stara manj kot 15 let; dosmrtna ječa je določena tudi za roparski napad, za požigalce itd. Še zdaj se dogaja da obsodijo na ječo za nedoločen čas, kar pomeni praktično na dosmrtno ječo, otroke, ki niso bili stari, ko so storili kako hudo dejanje, niti deset let ali še precej manj in se torej niso zavedali pomena svojega dejanja. To velja npr. za otroke, ki iz nepremišljenosti ubijejo kakega drugega otroka. Še pred kratkim so obsodili zaradi tega na ječo za nedoločen čas dva majhna otroka.

Zdaj se pojavljajo v naprednejši javnosti zahteve po modernizaciji in omiljenju kazni in notranji minister Rees je izjavil, da jih bo pozorno preučil, enako pa tudi zahteve tistih, ki so proti temu in katerih glasniki so zlasti nekateri konservativni poslanci. Ti bi hoteli, da ostanejo v veljavi okrutne kazni kot zastra-

(Dalje na 7. strani)

Julijska številka Nove Mladike

Poročilo o novi, julijski številki Nove Mladike iz Celja, od tamkajšnje Mohorjeve družbe, moramo nujno začeti z rubriko »Ukradena pisma«, ki je uvrščena na čelo revije in ji daje uredništvu očitno velik pomen. Ukradena pisma najbrž niso ukradena, ampak napisana v uredništvu, kot je to navada pri takih revijah, da se da pod takim izgovorom obravnavati kako aktualno zadevo in to v najprimernejši obliki pismenega dialoga. Nekatera teh pisem in odgovori nanje so bili čisto posrečeni, čeprav se nam zdi, da jih piše vedno eden in isti človek in da prihaja zato osebna miselnost in življenjska filozofija premočno do izraza. Mimogrede rečeno — imamo vtis, da ima Nova Mladika sploh premalo sodelavcev, tako da napiše več člankov isto pero, kar se pozna tako po vsebini kot po slogu in splošnem nagnjenju, ki se kaže v njih. To seveda ni krivda uredništva, ampak razmer, ki bržda odvrtaajo pišoče ljudi od te katoliške revije. Zdi se, da ima svoje sodelavce predvsem v duhovniških krogih in to ji daje že kar malo preveč značaj katoliško pedagoške revije, medtem ko bi bilo treba ustvariti široki slovenski javnosti predvsem ljudski mesečnik, ki bi obravnaval vse mogoče stvari iz perspektive krščanskega svetovnega nazora in bi posegal torej bolj v konkretno življenje.

Kar torej zadeva takoimenovano »ukradeno pismo« — mišljeno je »izmaknjeno« pismo — te številke, ga je baje napisal neki novomašnik, ki je povabil svojega nekdanjega sošolca in prijatelja Staneta na svojo novo mašo in kosilo po njej. Tisti Stane mu odgovori z zelo dolgim pismom, ki hoče biti takšno, kakor da ga je napisal kak človek materialističnega oziroma marksističnega nazora, ki uporabi to priložnost, da daje lekcije novomašniku, kakšen naj bi bil in kakšen naj bi ne bil do ljudi okrog sebe in do sveta na splošno. Žal ne moremo verjeti, da bi človek takega nazora pisal mlademu duhovniku takšno pismo, v katerem je med drugim rečeno: »Nikoli še ni bil človek tako žejen luči kot danes in nikoli še ni bil tako zmeden v vprašanju, kje naj išče to luč«. V pismu je nadalje rečeno, naj duhovnik ne čaka človeka v župnišču, naj mu ne govori samo preko verskih časopisov, ki jih niti ne bere, moral bi iskati druge poti do sodobnega izgubljenca...

Zelo dober je članek o vlogi očeta v družini »Oče naj bo res OČE«. Tudi velika večina drugih člankov te številke je krščansko - pedagoških, namenjenih zakoncem in drugim. Na žalost ne pri naša številka nikakega izvirnega leposlovja in ostaja povsem abstraktna.

ZEMLJEPISJE VŠTRIC S ČASOM

NASELJA IN KRAJI

Težišče slovenskega družabnega življenja se prenaša z dežele v mesto in s tem v zvezi se zastavlja vprašanje opredelitve bolj natančnih nazivov za naseljitvena jedra. Spreminjajo pa se tudi naselja sama in njihovo življenje, tako da staro pojmovanje, kot ga umevamo pod pojmi »na vasi« ali »na deželi« ter temu nasproti »v mestu« že dolgo ne zadošča več.

Splošna oznaka vseh vrst naseljitvenih oblik je izraz NASELJE, medtem ko pomeni izraz KRAJ lahko naselje kot tudi določeno polje, gozd in podobno, pa tudi obrobje, kar izražamo z besedo »na kraju«.

Naselja so še do nedavnega obsegala štiri vrste naselbin, različnih po velikosti in še bolj po njih družabnem in gospodarskem življenju: vas kot najbolj značilno nastanitveno, gospodarsko in kulturno naselbino v slovenskem prostoru in času; manjše od vasi je bilo selo, ki je bilo in je samostojno naselje, toda brez lastnega župana. Župan na vasi je lahko upravljal tudi več sel, ki so spadala v njegovo srenjo, sosednjo ali pod en »komun«, kot so pravili na Primorskem. Še manjše od sela je selišče, ki šteje od pet do deset hiš, a je še vedno samostojno naselje. Nasprotno pa je zaselek vedno le del večjega naselja, dasi nosi tudi svoje lastno ime.

Vasi navadno nimajo središčne lege in se prav po tem razlikujejo od višjih naseljitvenih oblik. Te oblike so najprej trgi. Trg je naselje, ki se od vasi razlikuje ne toliko po velikosti, ampak predvsem po njegovi središčni legi in drugačnem družabnem in gospodarskem življenju. Prastara beseda »trg« še najboljše zadene vsebino tega življenja. V trgu bivajo namreč trgovci, ki s trgovsko dejavnostjo oskrbujejo zaokroženo območje z vsem potrebnim, česar se na vasi ne pridela. Obenem pa od vasi odkupujejo kmetijske in obrtniške presežke, torej tisto, česar se na vasi pridela več kot za lastno potrebo in se zamenjuje za druge izdelke. Tržansko življenje je zaradi tega bistveno drugačno od vaškega. Medtem ko se vas drži stoletja ustaljenih oblik življenja, gospodarjenja in duhovne kulture, se v življenju trgov že odsevajo kulturna obdobja in v našem stoletju modni pojavi; tako razsvetljenstvo, narodno prebujanje, razmah ideologij in podobno. Izobrazbena raven tržanstva je veliko višja od one pri vaščanstvu.

In končno še višja središčna oblika, mesto. Mesta se stoletja niso razlikovala od trgov po velikosti, ampak po tem, da jim je oblast priznala značaj mesta in s tem povezane mestne pravice, to je, pravico do sejmov, pravico trgovati z enim ali z

drugim blagom, izdelovati določene izdelke in podobno. Šele ob začetku tehnične revolucije oziroma proizvodne revolucije na pragu prejšnjega stoletja začne izginjati stari srednjeveški značaj mesta. Razvijati se začne drugačen ustroj mesta, kateremu je podlaga predvsem gospodarstvo, poslovna tekma in gospodarski razmah ter prosto tržišče. Meščanska revolucija pretrga končno stare celovske in druge sponne: razmah proizvodnje začne razvijati nova mesta, ki so bila do tedaj vasi, medtem ko nekatera stara mesta izgubijo svoj mestni značaj kot so ga imela do tedaj in vanje se vrne znova vaško življenje. Tako se npr. razvije na Primorskem Ajdovščina, bližnje mesto Sv. Križ Vipavski pa postane vas. Vaška postane tudi Višnja gora na Dolenskem in še kako drugo mesto pri nas.

Širjenje mest, ki ga pospešuje in spodbuja razmah proizvodnje in priseljevanja delavstva, prinaša najprej nastanek *obmestja*, ki je življenjsko vezano na mesto. Podobno kot zaselki na vasi. V obmestju živijo oskrbovalci mesta, vrtnarji, perice, mlekarice, nekdanji furmani in za njimi prevozniki ter še cela vrsta drugih preskrbovalnih in storitvenih dejavnosti. Po obmestjih se hitro širijo tovarne, se zidajo obširna delavska naselja, tako da se obmestje zraste z mestom. Nastaja eno samo mesto, pogosto *velemesto*. Prvotno mesto pa dobi značaj mestnega središča. Mogoče je za nas najbolj viden primer takšnega razvoja tržiško mesto: prvotni Trst je danes mestno središče. Spodnja okolica se je zrasla z mestom po zadnji vojski, medtem ko je Zgornja okolica postala obmestje.

Gospodarski razmah pa je hitrejši kot rast samega mesta in se navezuje zato na vedno širšo mestno okolico. Slednja izgublja svoj samostojni, pa tudi vaški in podeželski značaj in postaja *primestje*. Vendar pa primestje v primeri z obmestjem ohranja določeno gospodarsko samostojnost. Njegova vloga v preskrbi mesta je samo pomožna, ker ima sicer svojo lastno obrtniško in industrijsko dejavnost. Ta primer vidimo lahko jasno pri razvoju mesta Gorice: obmestja Šempeter, Štandrež in Podgora so postala goriška *predmestja*, torej deli mesta Gorice. Primestja čevljarskega Mirna, mizarskega Solkana ali zidarskih Renč pa ne.

Velemesta, ki so postala velikanska središča svetovnega pomena, ustvarjajo okoli sebe satelitska mesta. Moskvo, London, Pariz, Buenos Aires in druga obdajajo številna mesta, ki imajo značaj *zamestja*. Zamestje je torej najširša okolica velemesta, ki je deloma vezano na samo velemesto, ni pa njegov del. Torej vse tisto, kar umevamo pod pojmom npr. Veliki Pariz, Veliki London, itd.

Oblikoval pa se je še drugi način, tako da se je več približno enakih samostojnih mest razširilo in se dejansko zlilo v eno samo *večmestje*; npr. nemško Porurje. Nemško zemljepisje označuje večmestje z izrazom »Ballungsraum«. Gre dejansko za eno samo zazidano pokrajino, toda mesta so si ohranila svoje meje in se niso zlila v eno samo mesto pod enim županom.

Na koncu še nekaj pojmov iz mestnega krajepisja: *cesta* je glavna prometna žila; da bi jo imenovali tudi *pot* verjetno ni ustrezalo prebujajočemu se slovenskemu meščanstvu, ki se je hotelo povsem razlikovati od vasi. Namesto stare besede *gasa*, ki pomeni ozek prehod in pot, in niti ni treba, da bi bila nemška, so uvedli češko besedo »ulica«, ki naj bi tudi zvenela meščansko in finejšje. Podobni primer je *plac*, za katerega je naše meščanstvo uvedlo izraz »trg«, dasi tudi ni gotovo, da bi moral biti »plac« nemški, ker bi bil potem isto tudi italijanski »piazza« ali francoski »place«. Bolj posrečeni

so izrazi za mestne predele kot so *mestni okraj* in *mestna četrt*.

V primeru naselij pozna slovenski jezik še dolenci in gorenji *konec*, potem *klanec*, ki je netlakovana, grda in strma pot; nadalje *griva*, ki pomeni isto kot »riva«, ako ni celo ista beseda (g)riva za vzdignjeno pot. Tujkama »aleja« in »boulevard« odgovarja naš *drevored*, »promenadi« pa *sprehajališče*. Ako naselje ali mesto leži v grivi, ima tudi svoj *vrh*.

Zadnji čas je v razvoju mest opaziti nasprotno težnjo. Mesta naj bi se ne večala več, ker večanje ustvarja nepremostljive težave pri zagotavljanju reda in varnosti. Boljše in hitre prometne zveze naj bi povezale važna središča hitro in poceni tudi na velike razdalje. Znani so že bliskoviti vlaki. In zdi se, da v tem pogledu stojimo pred novo, tokrat prometno revolucijo. I. s.

—o—

Zatiranje Indijancev...

(nadaljevanje s 5. strani)

malskih indijanskih kmetov na visokih planotah, ne zna pa odkriti duše tamkajšnjega prebivavstva in ne vidi njegovih resničnih problemov.

Seveda ima to tudi svoje gospodarske vzroke oziroma posledice. Tako je npr. 90 odstotkov zemlje v Gvatemali v rokah dveh odstotkov belega prebivavstva — da o sicer še malo razviti industriji in trgovini na veliko niti ne govorimo. Beseda reven je torej tudi v Gvatemali sinonim za zaostal, neveden, nemočen, zaničevan in izkoriščen.

Stavka časnikarjev RAI v Trstu

V ponedeljek do srede so stavkali radiotelevizijski časnikarji. Odobrili so izjavo, ki med drugim pravi:

»Italijanski in slovenski časnikarji izražajo svoje popolno nesoglasje z metodami, ki se jih namerava upravni svet ustanove RAI posluževati pri novi ureditvi časnikarske službe, zlasti kar zadeva slovenska poročila. Glede tudi na napovedi, da bo prišlo do zunanjih namestitev na odgovorna mesta, časnikarji poudarjajo pravico do predhodnega posvetovanja in nujnost, da se zaščitijo pridobljene pravice ter poklicna usposobljenost tistih, ki so že leta v službi pri podjetju.

Časnikarji opozarjajo javno mnenje na metode strankarske lotizacije, ki so jo ponovno osvojili upravni svet in politične sile, ki ga sestavljajo. Gre za metodo, ki je v kričočem nasprotju z zakonom o reformi radiotelevizije in z načeli, ki jih je večkrat poudaril upravni svet ustanove RAI.

Iz vseh teh razlogov so časnikarji sklenili, da prehajajo od predstavkovnega gibanja v stavko, tako, da bodo odpadla nekatera italijanska in slovenska poročila in da bodo popolnoma odpadli prispevki za vsedržavno omrežje.

Stavka je bila prekinjena, ker je vsedržavni sindikalni koordinacijski odbor zagotovil, da bo prišlo do srečanja med sindikati in vodstvom podjetja.

Prehude kazni...

(nadaljevanje s 6. strani)

ševanje proti naraščanju kriminala v zadnjih letih. A že samo dejstvo, da kriminal narašča kljub sedanjim okrutnim kaznim, je dokaz, da tako zastraševanje ne zaleže. Najboljše zdravilo in preventiva proti kriminalu sta pač še vedno dobra vzgoja in moralno zdrava družba z jasnimi načeli, kaj je prav in kaj ne.

Kdo so disidenti v SZ

(dalje z 2. strani)

izraza v nastopih proti Judom, kajti ti so najbolj samozavestni, ker vedo, da imajo na svoji strani neodvisno judovsko državo Izrael, ki misli nanje, pa tudi svetovno javno mnenje. Lahko se potegujejo za izselitev v Izrael. Zatiranje Litvancev in drugih baltskih in kavkaskih narodov ter tistih v srednji Aziji poteka bolj prikrito, ker se svetovno javno mnenje, ki ne pozna teh problemov, ne zanima veliko zanje. Le od časa do časa prodre kaka vest o tem v svet, kot na primer zdaj ob procesu v Vilni. Ravno zato, ker so naperjeni procesi proti ljudem neruske narodnosti, pa ostaja ruska sovjetska javnost do njih v bistvu brezbrizna ali celo sama vidi v obtožnicah sovražnike svoje države in imperija.

KNUT HAMSUN POTEPUHI

OOOO Poslovenil Oton Župančič OOOOOOOOOO 11 OOOOO

Ko so prišli s keblcami in vodo, ni bilo treba drugega več, kot še dobro politi in premočiti tleče seno. Karolus pa je bil še dolgo plah in nemiren, zdaj je imel po večini vse seno pod streho in bi bil trpel veliko škodo, če bi bil mrvo izgubil. — »Jaz plačam seno, kar se ga zdaj pokvari,« je rekel ladjar Skaaro pred pričami. Tak dečko je bil! In Karolus mu je segel v roko in ga zahvalil za to, kar je storil, in prav tako mu je segla v roko Ana Marija in je bila ginjena in mu je otepla pepel in seno z jakne. Skaaro je rekel: »Ne, nič me ne zahvalujta za to, mi sami smo bili krivi, zapalili smo pipe in tako je zagorelo, pa naj bo kriv kdor že od nas!« — Ozrl se je po svojih dveh gostih, pa ju ni bilo. Odšla sta bila ven ter se med nemirom in gašenjem izgubila. Izkazalo se je, da je izginilo tudi nekaj deklet, toda Olga je še sedela.

Edevart je pritekkel od obale z jadvovina-stim vedrom v vsaki roki, obema polnima morske vode. Ko je videl, da je prepozen, je pregledal z naglim očesom vse naokrog, postavil vedra na tla ter odšel ven. Splazil se je ob ječmenišču tjakaj do hoste, bilo je, kakor da ga je obšel sum. Slišal je pred sabo klepetanje in šepetanje, velik šop proti se je nemirno pregibal, in Edevart je stekel po prstih tja. Da, eden tujih ladjarjev si je vneto prizadeval, da bi jo poljubil, morda jo je že večkrat poljubil, mraz, srh je preletel Edevarta in začel se je kakor v blaznosti neprestano tolči po prsih. Ragna ga je prva zagledala in je lahko kriknila, ladjar jo je izpustil, da je mogla vstati.

Iz tega bi bilo utegnulo pri tej priči nastati nekaj resnega, toda ladjar je Edevarta že poznal kot zaupnika na 'Galebu' in ni proti njemu takoj vzrasel. Seveda je bil poparjen in jezen, ker ga je v njegovi igri zmotil, prisiljeno se je smehljaj, vendar je potegnil iz žepa steklenico in pogledal proti Edevartu: »Pridi in potegni ga tudi ti, tovariš!« Edevart je poškilil nejevoljno tja in se je čuval toliko prijaznosti. Ladjar je natočil Ragni, ona je sprenevedasto srebnila in rekla hvala. — »Ali je to tvoj ljubček?« je vprašal ladjar. — »Ne da bi vedela,« je odgovorila ona. — »Kaj pa potem takem hoče tukaj?« — »Tega ne vem.« —

Edevart je to slišal. On nikakor ni bil mož, ki bi se umikal, stopil je naprej. Ragna se je postavila med oba in vprašala: »Kaj hočeš?« Zdaj je ladjar pogrešil, da se je prevzel in rekel prezirno: »Pusti ga, naj stoji in se tolče po prsih!« S tem je hotel prijeto Ragno za pod pazduho in z njo oditi. Prvi sunek, ki ga je zdaj dobil, ga je položil zvitega vznak v praprot. Edevart je najbrže pomagal z nogami, moral mu je nastaviti nogo, umetnost, ki mu je bila domača še od šolskih klopi. Ragna je zakričala, a je mahoma utihnila, osupnila je, ko je videla, kako je bil ladjar čudno spremenjen. Ves večer prej je plesal s klobukom na glavi, zdaj pa, ko je pri padcu izgubil klobuk, se je pokazalo, da ima veliko plešo, svetlo in gladko. Ragna bi bila skoraj bruhnila v smeh, ta mlada stvarca ni imela boljše pa-

meti. Ladjar je vstal, si klobuk trdno potisnil na glavo in se pripravil. Nato se je zgodilo, da je telebnil Edevarta na hrbet in da ga je ladjar v jezi imenoval smrkavca. S tem pa stvar ni bila v kraju. Edevart je stal isti trenutek zopet na nogah, obraz mu je bil spačen od razjarjenosti, udaril je s pestjo ob pest ter poskočil, ladjar je pihal: »Ti smrkavec, ti smrkavec!« Tedaj sta se zopet zakadila drug v drugega. Ragna je zdaj zares zakričala in zbežala.

»Za vruga, kaj pa počnete!« so vpili ljudje, ki so prišli tja. Borilca sta se valjala po tleh, zdaj je bil eden zgoraj, zdaj drugi, oba sta bila videti trudna in oba sta krvavela. Ljudje so ju ločili, sodili o stvari dobrodušno in se smejali: vse skupaj je bila pač norija, malce boja, navadno rvanje. Toda Edevart ni odnehal!

Ne, Edevart ni odnehal, bil je preprost mlad fant in drugega nič, ali imel je pogum.

Zdaj je šlo že na jutro, plesa je bilo konec, najpridnejši plesalci so izginili, med njimi oba ladjarja, celo Skaaro, pa tudi Olga z bisernim pasom, Jožefina iz Kleive, Bereta. Vračali so se iz gozda in po stezah, posamez, se napol plazili, čudno razdruženi pari, ki so odhajali tesno objeti, a niso hoteli skupaj nazaj. Avgust je bil svojo harmoniko že spravil v škatlo, zdaj pa jo je zopet vzela iz nje, da je zaigral velik marš, ko sta se ladjarja poslovila in odhajala navzdol proti morju. Avgust in Edevart naj bi spala na suhem, da bi se umaknila tujima ladjarjema. Zleknila sta se v Karolusovem skednju, a se nekaj ur pozneje zbudila, ko se je moralo zopet začeti delo na klečeh. Pogrešala sta samo nekoliko spanja, sicer nič.

Bilo je pa drugih, ki so več pogrešali, ki so pogrešali zadoščenja, kakor tudi miru in pokoja. Ana Marija je bila slabe volje, mučila jo je nepojmljiva ljubosumnost, ni si mogla pregnati iz glave Olge z bisernim pasom. Kaj je hotela ta candra tukaj na plesu, kdo jo je pripeljal iz oddaljene srenje, in kaj je našel ladjar Skaaro na tej žabi lepega? Zdaj je služila že dve leti pri štacunarju in se kljub temu še ni omožila. Ane Marije je bila sama jeza nanjo.

Karolus pa je bil z vsem zadovoljen. Rešil je svoje seno in celo dobil od Skaara tolar za skedenj, mimo tega je takorekoč prejel svojo ženo nazaj in je z njo plesal, se dobro imel in bil kakor komaj poročen. »Tole pipo sem našel v senu,« je rekel in ji pokazal pipo.

»V senu, kako pa to?« je vprašala Ana Marija.

»Ko smo gasili.«

»Pipa je Skaarova,« je rekla ona.

»Saj menda res,« je odgovoril on, »pozabil sem mu jo dati.« —

Da, Karolus je bil z vsem zelo zadovoljen, celo pipo je našel in takoj narezal tobaka in zakadil. »To je morska pena, to razumem!« je rekel po strokovnjaško in je namignil pred Ano Marijo, da marsikaj ve.

Vse je zopet steklo po starih kolesnicah, tuji gostje so odrinili iz zaliva.

Avgust in Edevart sta se zopet preselila na 'Galeba' in sušenje rib se je nadaljevalo. Riba je bila zdaj že skoraj suha, že so nanegli brezovega lubja, da bi z njim pokrili zalogo, ako bi zadnje dni začel dež. Tudi denar je prišel za ladjarja Skaara, celih dva tisoč tolarjev, ki so bili določeni za najemščino za kleči in za plačo delavcem. Ladjar je nosil denar pri sebi in je bil tam, kjer je tičal žep, ves napet. Nih če pa ni razumel, kaj prav za prav hoče s toliko denarja, to je morala biti zgolj bahavost.

Avgust je rekel Edevartu: »Po vseh krajih sveta ne more človek hoditi z dva tisoč tolarji, da ga ne bi ubili.«

Edevart: »Uh, kakšno življenje zunaj po svetu!«

Avgust: »Ne vem, kaj naj to rečem. Tam zunaj je bilo le večkrat lepega zaslužka. Enkrat sem dobil petindvajset dolarjev za to, da sem držal jezik za zobmi.«

»Saj ni mogoče!«

»Bilo je pri nekem pretepu, saj skoraj ni bilo pretepa, da ne bi bil kdo na mestu mrtev obležal. Ko so ga ubili, so si vzeli njegovo uro in njegov denar.«

»In tebi so dali petindvajset dolarjev?«

»Dali, pa ne zastonj; zakaj jaz sem stal zraven in gledal. Bili so pošteni fantje. Rekli so mi: 'Ali te tudi ubijemo, ali pa drži jezik!' — 'Držal bom jezik,' sem odgovoril. Pa so mi ponudili uro, mrtvakovo uro, debelo, zlato uro. Nisem si je upal sprejeti; zakaj tako bi se bil utegnil zaplesti v zadevo. 'Dajte mi rajši petdeset dolarjev,' sem rekel. Dali so mi jih petindvajset in obljubili, da mi bodo plačali ostanek pozneje, pa nisem dobil nič več. No, če jih pozneje kedaj srečam, mi bodo že plačali, umi so pošteni fantje.«

Edevart je zamišljen majal z glavo in rekel: »Pa je vendarle neznansko, človeka ubiti!«

»Da, to meniš ti in menim jaz,« je odgovoril Avgust, »vendar pa je dosti od tega odvisno, kako nanese. Meni, postavim, ne seže nikoli kaj takega v glavo; saj meni ni treba, meni se je treba samo vrniti v Italijo in imam na prebitek vsega, kar si je le mogoče misliti.«

Potem je napočil dan, ko so bile ribe nared za krcanje, bil je velik dan s samim soncem, galebim vriščem in živahnim gibanjem. Veliki in mali čolni so vozili tvor na jahto, Karolus je bil s svojim osmakom na mestu in je zopet služil lepe denarce. Ladjar Skaaro je imel ugodno polletje, prehitel je ladjarje z drugih sušil vsaj za dva tedna in je mogel spraviti v Bergen dobro in vredno blago. Skladalke so že čakale na 'Galebovi' palubi in pričakovale prvih rib. Za skladanje so najemali vedno ženske, odšle so dol v zlagališče in skladatale ribe lepo in v redu. Po vseh sušilih so radi izbirali v to najlepše in najurnejše ženske in so jih posebno dobro plačevali. Vsaka si je štela nekako v čast, da je bila izbrana za skladanje, toda od sosednjih srenj so prišli tudi glasovi, da to ni čisto brez nevarnosti, kajti v kabini je bilo jela in žganja in često še nekaj hujšega.

(Dalje)